

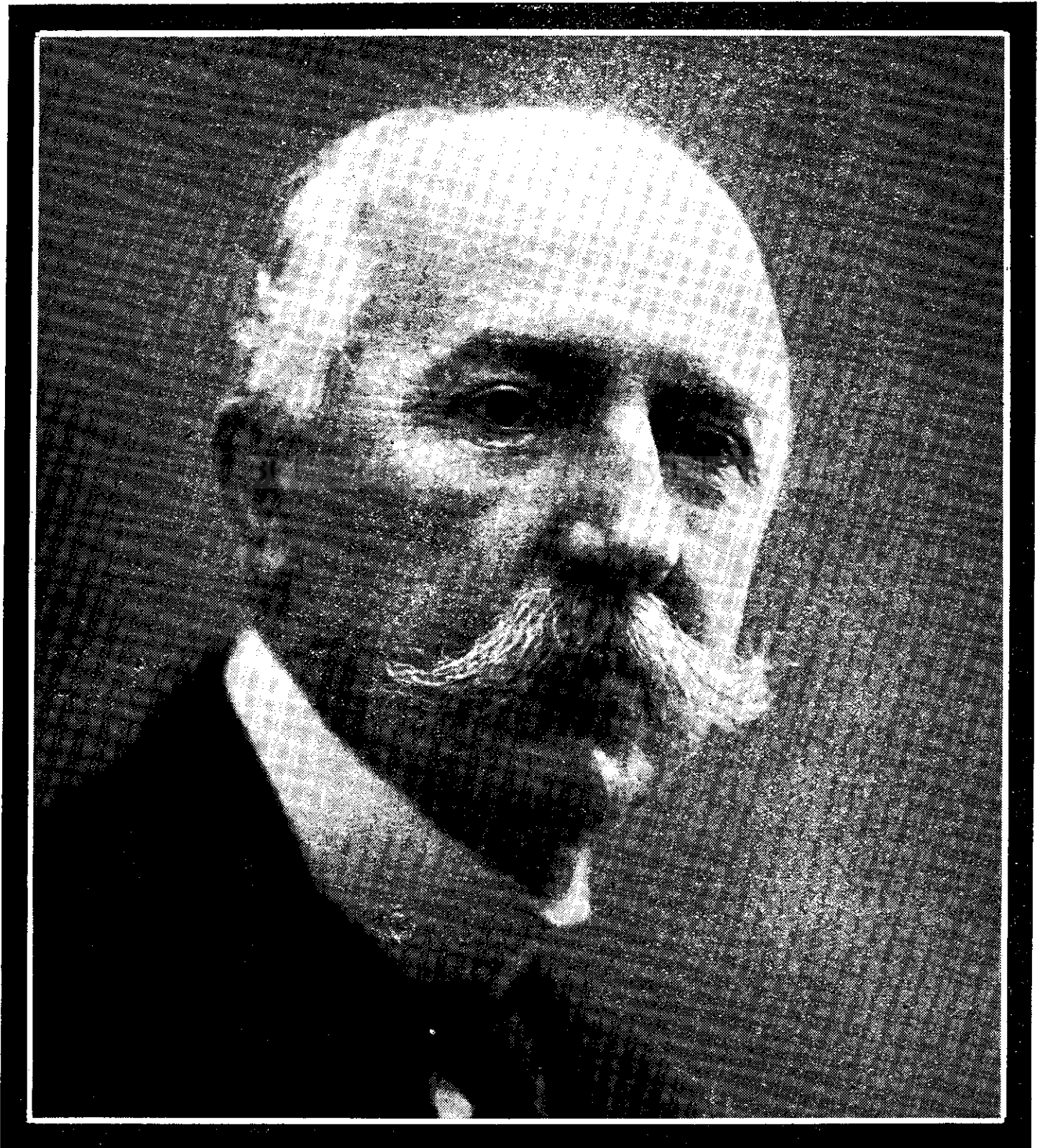
Universul

Anul XLV Nr. 42

13 Octombrie 1929

5 Lei

literar

† GEORGE BUZDUGAN

C t i t o r i i

+ GEORGE BUZDUGAN

de MIHAIL MORA

În 1892, un tânăr moldovean, licențiat al facultății de drept din București, este numit substitut de procuror la Piatra-Neamț.

Trecuseră mulți magistrați pe la tribunalul acesta. Dar nici unul nu produsese așa de repede o impresie atât de frumoasă. Inteligent, liniștit, bine pregătit, citind mereu, lucrând serios, elegant în raporturile cu colegii, cu avocații, cu justițiabilii, tânărul Buzdugan este subliniat de propriile sale merite ca un element de elită.

După opt ani este președinte de tribunal. Și cum funcționează la Brăila, aptitudinile au un răsunet mai mare, cercul lor de manifestare fiind mai larg. Ca urmare, în curând este transferat la Ilfov.

Precedat de o reputație excelentă, președintele Buzdugan reușește ușor să-și afirme personalitatea în primul tribunal al țării.

De aci, înainte, vârful piramidei judecătorești este asigurat. Ascensiune rapidă, până în 1924, când s'așează pe fotoliul de prim-președinte al Inaltei Curți de Casație.

Ceeace caracterizează evoluția judecătorului Buzdugan este unanimitatea întrunită în totdeauna. Mai toate înaintările în magistratura superioară, cîrîc de distincții ar fi titularii, întîmpină și critici, fie dela colegii cari concureau la aceleași posturi, fie dela avocați cari trăiesc în raporturi permanente cu magistrații, cunoscându-se și evaluându-se reciproc, fie din cercuri mai puțin legate de justiție, dar deopotrivă interesate s'o vadă progresînd. Capacitatea, ca orice lucru, are relativitatea ei, și ca atare este susceptibilă de aprecieri diferite.

Buzdugan a fost una din rarele excepții la această deprindere. Întotdeauna, înaintarea lui a venit ca ceva firesc, indiscutabil, impus de un consens unanim, rezultat al conștiinței că era „primus inter pares”. Așa de adînc era înrădăcinată această părere, în căt, chiar atunci cînd înaintarea sa a trecut peste colegii mai vechi și din cei mai apreciați, magistratura, inclusiv aceea, s'au inclinat în fața situației, nu cu resemnarea învinșilor, ci cu seninătatea convinsilor.

Pentru că Buzdugan, mai presus de toate, era judecătorul.

Era întruparea ideii de dreptate.

Nu trecuse „magna cum laude” doc-

toratul din Paris, ca atîc alți juriști, unii de valoare, alții de duzină.

Nu se putea lăuda cu o teză reținută odată cu diploma de laureat, cazul unora cari au făcut carieră și al altora cari au ratat.

Era licențiat al universității din București, care are încă odată dreptul să fie mîndră de absolvenții săi de rasă, dar era omul care primise în întregime cunoștințele ce i se servise, le îmbogățise în tot cursul vieții și le asimilase într-una din cele mai fericite structuri cerebrale.

Căci ceea ce distingea în special pe Buzdugan, era ușurința recepției și spontaneitatea soluției.

Mintea sa era un laborator luminos, unde claritatea se proiecta prompt pe chestiunile cele mai complicate.

Ceeace necesită altora meditațiuni, consultații, ezitări, la el se deslega repede și precis.

Făcea admirația colegilor săi de ședință, cînd, după debateri mari, în procese grele, cu pledoarii multe, cu citații nenumărate din doctrină și jurisprudență, după imense eforturi contradictorii, odată pronunțarea hotărîrii amînată și judecătorii intrați în Camera de chibzuire, Buzdugan dedea soluția pe loc, cu o delicateță ce nu împieta niciodată asupra celorlalte păreri, conforme sau contrarii.

În întunecimea produsă adesea de debateri menite să lumineze, vederea de excepțională claritate a lui Buzdugan, formidabilul său spirit juridic, jucau rolul butonului electric, care este destul să fie apăsat, ca să facă lumină.

În timpul războiului, codul de justiție militară a avut o aplicațiune excepțională, deoarece se perindau pe dinaintea curților marțiale atît militari acuzați de infracțiuni specifice stării de război, cît și civili cari cădeau în competența tribunalelor militare pentru infracțiuni privitoare la apărarea națională și la Siguranța Statului.

Cum codul militar nu cuprindea toate categoriile de infracțiuni ce se săvîrșeau, vechiul legiuitor neprevăzându-le atunci pe toate, (un exemplu este autumularea, pe care codul n'o pedepsea); cum unele delict și crime erau pedepsite prea ușor de codul penal față de gravitatea ce prezentau în timpul războiului; la 28 Decembrie 1916, s'a promulgat un titlu II adițional la codul de justiție militară, menit să umple aceste lacune.

Aplicarea unei legi penale noi în

timp de război, atunci cînd anumite decepții trecătoare stabileau o atmosferă încărcată și deci neprielnică unor sancțiuni cari trebuiau să fie exemplare, dar să nu degenereze în exagerări și erori, a avut norocul să beneficieze de luminile și tactul lui Buzdugan, care în calitate de consilier la Casație, făcea parte din completul civilo-militar al Curții Superioare de Justiție militară, Casația militară, chemată să precizeze interpretarea legilor de către curțile marțiale, compuse mai mult din ofițeri bravi, decît din juriști cu experiență.

Se poate spune că îndrumările jurisprudențiale, date în acea epocă de Buzdugan, și de colegii săi dela Inalta Curte, au asigurat o justiție căt mai ferită de greșelile inerente stărilor anormale și necesități sancțiunilor prompte.

Și astăzi se invoacă înaintea Consiliului de revizie al armatei deciziuni pronunțate în timpul acela, cristalizări ale unui spirit juridic care a fost a podoabă a justiției noastre.

Autoritatea demnității sale l-a desemnat la conducerea comitetului agrar, atunci cînd exproprierea și improprietărea au pus probleme cu atît mai grele, cu cît priveau interese economice mai mari și mai contrarii. Agricultor pasionat, mare iubitor al pămîntului, Buzdugan a lucrat și aci cu pricepere și cu suflet.

Însușirile acestea au fost cu atît mai prețioase în perioada magistraturii sale supreme, cînd instanța cea mai înaltă a avut o funcțiune mai importantă și mai delicată de cît ori-cînd, fiind chemată să aplice legile cerute de stările de după război, uneori cu caracter excepțional, alteori dictate mai mult de necesități de guvernămînt de cît de legalități ideale.

Innalta Curte de Casație, care numără destule valori juridice, a avut în vremea aceasta în Buzdugan un exponent și un șef strălucit.

De sigur că atunci cînd Regele Ferdinand a constituit Regența, gîndindu-se la cel pe care-l deplîngem aci, a fost condus de două preocupări.

Pe de o parte ideea că, introducînd în Regență pe primul-președinte al Casației, va creia, dacă nu o obligațiune morală, cel puțin un precedent fericeu, pentru ca alegerea succesorilor să se îndrepte în aceeași direcțiune, și astfel, fiind motivată și justificată de situația

Discursul Inaltului regent Buzdugan, ținut la Alba-Iulia cu ocazia sărbătoririi a 10 ani dela unire (Fragment)

*„Tăstățile Voastre,
„Rege Regale,
„Princelor și Domnilor,*

un sentiment de legitimă emoție, trăit azi în cetatea istorică „Alba Iulia” al cărei nume și trecut secular reprezintă momente de glorie în istoria poporului român, dar și amintiri dure de suferințele nebanuite și tot mai încercat de acest popor în trecut ce a trebuit să îndure în veacurilor pentru păstrarea ființei etnice, a limbii, credinței și dăruirii strămoșești.

Ca epopee a poporului român o găsim în aceste clipe. Dela lupta glorioasă pe viață și pe moarte între mari popoare, conduse cu măreție de atleți ai lumii vechi, Traian și până la groaznicul măcel din anul liberator în care a pierit toată tineretii vechiului regat român, și pe rând se perindează pe sub oțet și pe așchii ca într-un film vertiginos, evenimentele de căpetenie din istoria noastră românească. Prin foc și prin acte sublime de eroism și prin sacrificiu suprem, s'a ridicat mărețele din Carpați „Dacia Traiană” și a apărut imperiul și civilizația de barbarii năvălitori, și tot prin aceste mijloace s'gduidunțoare, după aproape două mii de ani, românii, vrednici urmași ai daco-românului, au reușit pe aceleași puternice temelii edificării ce fusese năruit de vitregia timpurilor.

La Alba Iulia, s'a așezat parte din istoria românească cu cartierul lor general tot aci după multe veacuri, când ținuturile trecuse sub stăpânirea turcă și apoi cea otomană, — la 1599, în mod triumfal marele domnitor Mihai Viteazul, care cu o viziune a realizat o clipă, unirea țărilor române din Dacia Traiană.

Și după mai bine de trei veacuri, în decembrie 1918, iarăși la Alba Iu-

liului, să fie scutită de criticele și îndârjirile din jurul oamenilor.

Pe această tendință de obiectivitate și desemnării Regentilor, n'a putut să se adauge în judecata marelui domnitor să asigure Coroanei o vaserie a oamenilor și a lucrurilor, în călătoria în cursul unei magistraturi care de un om superior.

Și a fost din cele mai fericite, oricât de iresponsabilă ar fi Coroana sub forma de Rege sau de Regele pregătire solidă, o deprindere de viață, o intuițiune limpede, o viziune precisă, pot influența treburile și mai mult de cât se crede, când și când împiedicând, când netenacitatele extreme în sinteze actuale.

Buzdugan, eșit dintr-una din păturile mai sănăctase ale poporului, de la început în magistratura unui oraș mic, ajungând în fruntea ei prin merite și în sfârșit, participând așa cum știu la exercitarea prerogativelor și iată o realitate de natură să deschidă orice discuții asupra regimului actual al României noi.

MIHAIL MORA

lia. întreg poporul român din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, liberat de jug străin, a proclamat unirea și realipirea acestor ținuturi la patria mamă; aci epocal care tot aci, a avut consacrară cea mai strălucită prin încoronarea glorioasă și în vezi slăvitului întâiul Rege al României reîntregite Ferdinand I și a mândrei și vrednicei sale tovarășe Majestatea Sa Regina Maria.

Astfel, după veacuri de viață risipită, plină de dureri, toți Românii pot spune astăzi, din toată inima, că la Alba Iulia se găsește stăpâni în casa lor. N'am luat dreptul nimănui, ci am fost în sfârșit, reușiți în patrimoniul nostru strămoșesc; căci, doar e cert și necontestabil că aceste ținuturi au făcut parte integrantă din Dacia Traiană, — țara strămoșilor noștri Daco-Romani, și că colonizarea celei mai puternice făcute de Traian, au fost așezate, — începând cu Oltenia, — prin aceste părți frumoase și adăpostite, ale Daciei.

Cronici străine ulterioare, din care unele din isvor rus și chiar maghar, arată că la sosirea Ungurilor, România, în număr considerabil, se bucurau de o organizație politică administrativă prin mai multe voievodate, în diferite părți ale Daciei Traiane, iar acestea aveau sub conducerea și autoritatea lor câte un număr de cnezate cu atribuțiuni administrative și judecătorești asupra satelor.

Ceeace însă importă să constatăm azi cu deosebită bucurie este împrejurarea că adevărat extraordinară că, oricât de mari au fos suferințele Românilor în tot timpul de veacuri cât s'au găsit răstălmăciți sub diferite stăpâniri străine, ei au rezistat totuși cu o tărie și tenacitate uimitoare operii de desnaționalizare întreprinsă stăruitor peste tot, și astfel în amomentul unirii și reîntregirii lor într-un stat unitar, toți fiii aceleiași națiuni dela Tisa până la Nistru au revenit la sânul patriei păstrând toate caracterele specifice rasei, cu limba nealterată și toată tradiția strămoșească păstrată și transmisă din generație în generație, formând astăzi un popor român omogen fără urme dăunătoare de influență milenară străină. Această rezistență caracteristică fondului puternic daco-roman, a găsit un sprijin însemnat în așezămintele cu caracter religios și în conducătorii lor episcopi; în mișcarea culturală și literară și în deosebi în școala istorică ardeleană dela sfârșitul veacului al XVIII și din veacul al XIX-lea sub îndrumul unor cărturari distinși, cari au răspândit lumina învățării pe ambele daturi ale Carpaților, au reînviat trecutul cu părțile lui înădătoare și au întărit nădejdiile în reînvierea lui în viitor.

În fine, pentru dezvoltarea culturii și a conștiinței naționale, vechiul regat a adus Ardealului și celorlalte părți din teritoriul național, subjugate, tributul său de înlesniri culturale, și la aceasta au contribuit și diferite instituțiuni ca Academia Română, care dela înființarea sa, a primit în sânul ei pe învățații români de pretutindeni, și în fine universitățile și Liga pentru uniunea culturală a tuturor Românilor, în capul căreia au stat cu un entuziasm înălțător, fruntași străluciți ai culturii și intelectualității româ-

nești, cari, în acțiunea lor națională au pus cunoștințele și toată iubirea lor de neam pentru a pregăti spiritul și sufletul Românilor în vederea realizării idealului secular de reîntregire națională.

Din chiar momentul reîntregirii sale, România și-a propus să-și întemeieze organizarea sa de stat cum și întreaga viață socială, pe raporturi de armonie între toate clasele sociale și între toți cetățenii patriei, independent de rasă, limbă și religie.

Că această legitimă credință și sprijinită puternic pe drepturile sale necontestabile, ce stau la baza tratatelor internaționale, România urmărește mai departe în liniște și în ordine desăvârșirea consolidării sale prin întărirea instituțiilor de stat fundamentale și a tuturor instituțiilor sociale cum și prin dezvoltarea continuă a vieții economice de care depinde condițiunea materială și morală a populațiunii țării.

Se impune în mod imperios și intensificarea învățământului primar, profesional și agricol în masele populare, spre a le îndruma spre meserii și agricultură, și concomitent îmbunătățirea sub toate raporturile și prin toate mijloacele a învățământului superior universitar. Acestui din urmă învățământ pus în condițiuni materiale care să-i asigure o dezvoltare normală și mai ales corpului său profesional îi revine nobila misiune ca printr-o muncă devotată și însuflețită să formeze elita intelectuală, care să aducă țării elemente de conducere pătrunse de nevoile și aspirațiunile ei legitime, cum și o pleiadă de cărturari distinși, din sânul căreia să răsară acele minți alese, care prin ceștiuni spirituale proprii, — expresiune a geniului și caracterului național, — să încoroneze cu strălucire opera mărețată a unității naționale și să așeze România pe vezi reîntregită la un loc de cinste în domeniul culturii și civilizației universale.

NOTE BIOGRAFICE

George Buzdugan s'a născut la Focșani, la 10 Februarie 1867. Tatăl său era mare proprietar și amic intim al lui Ion Brătianu.

După ce a terminat liceul și facultatea juridică din Capitală, marele defunct a intrat în magistratură.

La 14 Ianuarie 1892 a fost numit substituit la tribunalul Neamț, apoi la R.-Sărat; la 4 Noembrie 1892 supleant la trib. R.-Sărat și apoi la Covurlui; la 20 Ianuarie 1895 judecător la trib. Covurlui; la 30 Septembrie 1900, președinte al trib. Dorohoi, apoi al secției III a trib. Ilfov; la 1 Septembrie 1905 consilier la Curtea de apel din București; la 31 Mai 1910 președinte al secției IV a aceleiași Curți; la 30 Octombrie 1910, consilier la secția II a Curții de Casație; la 28 August 1919, președinte al secției I, iar la 5 August 1924 prin președinte al Inaltei Curți, demnitate ce a ocupat-o până la ziua morții Regelui Ferdinand I, când a demisionat, spre a lua, împreună cu A. S. Regală Principele Nicolae și cu I. P. S. Patriarh dr. Miron Cristea conducerea Inaltei Regente. S'a stins la 7 Octombrie 1929.

P O E Z I E

VICTOR EFTIMIU

PRIMĂVARĂ

*Cu degete arătătoare
Pe fruntea palidă, ușor,
Cu două degete pe frunte
Ți-am risipit melancolia:
Era, pe gândurile tale,
O păclă sarbădă, un nor,
Ceva din spaima înoptării
Când împietrește ciocârliia.*

*Ai presimțit năluca zilei
De mâine, lunecând pe noi,*

*Trecând, cu foșnete de ghiață.
Pe inimele discordate
De-ai tresărit? In mine, calmă,
Tot vechea liniște străbate
Și-aceiași, candidă credință
Când amintirile destoii.*

*E-atâta liniște în mâna
Cu care tâmpile-ți culeg,
Cu care vântur înorarea
De pe lumina frunței pale
Încât majestuoasa pace*

*A sufletului meu întreg
O simt, august, cum se coboară
In larma temerilor tale.*

*Inseninează-te, de-acuma!
Sunt lacrimi de mărgăritar
Și dantelate ametiste
In Maiul plin de cer și soare...
Cenușa zilelor de mâine
N'o mai primi să te 'mpresoare
Căci zânele-au eșit din unde
Și cântă lacul de cleștar.*

CINE MI-ARATĂ DRUMUL!

*În sihla înflorată, cu foi sucite 'n vânt —
Șuvoaie de lumină se rup în jghiabul serii,
Și'n vasul de mesteceni ca fața unui sfânt —
se face praf de soare din sângele tăcerii.*

*Dintr'un hățiș răsună... hăt pân' departe 'n strungă.
fântâni secate 'n versuri de greierii uluiși.*

*Și 'n pălămida bălții, ca mâine o s'ajungă
poleiul vremii, vânăț, din munții fulguriți.*

*Cine mi-arată drumul pe-acest podiș de lemn
și coama casei tale cu lut amestecată? !...
Spetezele ferestrei în care ploaia-i semn —
Imi ning bruma trăsescii pe fruntea 'n vis plecată.*

IOAN GEORGESCU

NEINȚELEȘ

*Iubite, port cu mine,
o floare totdeauna
și-ades o las să cadă
în pragul casei tale.*

*De-ai ridica din ele,
odată, numai una,*

*ai înțelege rostul
risipei de petale.*

*Dar tu treci orb și rece
pe pragul casei moarte —
strivind o primăvară*

*sub pasul tău profund.
Neînțeleasă trudă !...
să vrei ca flori să poarte
acei ce 'n loc de inimă,
un fel de ciob ascund.*

VIRGENIA GHEORGHIU

I S P I T A

I

*Miresmele pădurii se 'nchiagă 'n stropi de rouă
Și roua cântă'n poala albastrelor poene:
Din apele 'nroșite, vestind credința nouă,
Prind sămburi moi, de aur, să lungece alene*

*Și lunecă trei căute și-un cerb cu pas mărunț,
În tainică potecă, pe smălțuită punte,
Și 'nceț, pe urma caldă, un lup pășește crunt
Și-un chiot se prăvale, rostogolit din munte.*

II

*Dorm fluturii în sânul sfioaselor petale:
Corăbierii nopții pe-un fir de mărgăritar
Svârliț-au în pârăul sfredelitor, din vale
Năvod aprins de umbre, cu noduri de argint;*

*Uitarea se întinde ogîndă grea, adâncă,
Și din adânc se 'malță mănunchi stelar de nalbe;
Un singur cuib zâmbește, pitit sprințur sub stâncă
Și-mi face semne blânde, cu două brațe albe.*

III

*Și viața înflorește pe lujer, în neant:
Chiemarea încolțește și stăruie sălbatec,
În gol, sfâșie gândul, în dinți de diamant,
O veveriță neagră, cu ochii de jărătec;*

*Stă daltă, aruncată alături de ciocan,
Cuvântul ațipește în marmora de lapte:
Rămâne piscul singur, cu visul lui tiran,
Și pasul shoară aprig pe drumurile coapte...*

TR. IONESCU

ȘEDINȚA COMITETULUI

de CONST. RAULEȚ

PREȘEDINTELE. — Știți, domnii mei, de ce ne-am adunătură acilea, în localul societății, astăzi, conform statutelor. E musai să ne consfătuim în vederea adunării generale, ce va avea loc Duminică dimineată. Urmează să facem ordinea de zi, potrivit marilor interese ale micilor membri ai uniunii noastre. Să fim călăuziți în înjghebarea programului adunării generale, de dreptate și nepărtinire. Rog pe domnul secretar să dea cele fire punctelor principale, ce vom avea de dezbătut; iar pe d-voastră, domnii colegi din comitet, să binevoiți a alege de o parte chestiunile importante ce urmează să fie dezbătute în adunarea generală și de alta, pe cele mărunte pe cari le vom rezolva noi, acilea, în sânul comitetului, care este baza fundamentală a asociației naționale „Rarița română”.

SECRETARUL. — Dați voie, onorați domni, pentruca să vă supăr, răpindu-vă câteva momente din timpul d-voastră de mare preț. Am zis că este următoarele daraveri de pus pe tapet: camerista localului, cu opt sute lei pe lună, plus lei zece tain, pentru pâine, pe zi; împărțirea subvenției de două sute de mii de lei, acordată de către Stat; reparația magaziei societății; repartizarea stofelor, mătasurilor, precum și a vinurilor superioare, acordate societății cu 75% reducere de către județ și comună, hrana cățelului Cerber, care păzește localul societății; demisia ajutorului de arhivar.

PREȘEDINTELE. — Să le luăm în discuție pe toate deodată, acum, adică pe fiecare în parte și d-voastră care sântei suverani, veți binevoi a trimite adunării generale ceea ce vă dați cu ideea că trebuie dezbătut în public. Incepe, domnule secretar, pe rând, una câte una.

SECRETARUL. — (Tare, cu un fel de ritm imprumutat dela școlarii proști când recită poezii patriotice). Camerista localului, cu opt sute de lei pe lună, plus lei zece tain pentru pâinea ei pe zi.

VOCI. — Foarte important.

ALTE VOCI. — Chestiune publică, să trecă în ordinea de zi.

PREȘEDINTELE. — Ai auzit, domnule secretar, chestiune publică, deci o pui prima pe ordinea de zi a adunării noastre generale. Citețea urmează.

SECRETARUL. (Cu acelaș ton). — Împărțirea subvenției de două sute de mii de lei, acordată de către Stat.

VOCI. — N'are importanță!

O VOCE. — Chestiune secretă, de ordin intim, să rămâie a fi discutată numai în ședința comitetului. Ce să deranjăm adunarea generală cu toate fleacurile!

ALTE VOCI. — Da, da, e secretă.

PREȘEDINTELE. — Vă rog tăcere.

acela de brăduți tineri. Poate că sunt acoperiți, striviți, mult mai la fund. Or poate l-o fi oprit gunoierul... l-o fi oprit să-i răsădească, că nu erau uscați de tot.

Dar din căruța dintâi, dintre paele saltelei, cade lângă trotuar o crăoțuță de bradofilă. Și conu Manole, cu o strângere de inimă se dă amărît în lături ca și adineaori, când întâlnise pe Tincuța lui Toader Sârbu.

LUCREȚIA PETRESCU

V'am priceput. Ai auzit, domnule secretar, e chestiune secretă, deci n'o pui pe ordinea de zi a adunării generale, rămânând s'o dezbatem noi în denoi. Continuă, domnule secretar.

SECRETARUL. — Reparația magaziei societății.

O VOCE. — Asta da, e daraveră foarte importantă.

VOCI. — Chestiune publică.

ALTA VOCE. — Ba e secretă.

— A TREIA VOCE. — Ba e publică.

PREȘEDINTELE. — Rog pe domnii membri ai comitetului să binevoiască a cădea de acord asupra punctului dacă magazia e publică sau particulară, în reparația ei.

O VOCE. — Lăsați-o tot secretă, domnule președinte, că vă spui eu pe urmă de ce.

PREȘEDINTELE. — Ai auzit, domnule secretar, e vorba de o chestiune secretă, ce urmează să formeze obiectul discuțiilor acestui comitet, deci nu se pune în adunarea generală.

SECRETARUL. — Repartizarea stofelor, mătasurilor, precum și a vinurilor superioare, acordată societății cu 75% reducere de către județ și comună.

O VOCE. — Fleacuri! Mofuri! Să nu obosem adunarea!

FOATE VOCELE INCLUSIV A PREȘEDINTELUI. — Secretă, secretă, secretă etc.

SECRETARUL. — Hrana cățelului Cerber care păzește localul societății.

VOCI: Mare gravitate! Nu ne luăm răspunderea! La adunarea generală!

O VOCE. — Publică.

PREȘEDINTELE. — Ai auzit, domnule secretar, deci pui pe ordinea de zi chestiunea cățelului, întrucât comitetul nu-și poate lua răspunderea chestiunilor de prea mare importanță.

SECRETARUL. — Demisia ajutorului de arhivar al societății „Rarița română”. Nu se aude nici un răspuns. Nimeni nu dă nici o atenție.

VICE PREȘEDINTELE. — (Către casier). Zi tu că e publică. Uscătură, de ce să fie secretă?

CASIERUL. — Asta e chestiune publică.

PREȘEDINTELE. — (Către secretar). Trece și pe ajutorul de arhivar la adunarea generală.

SECRETARUL. — Trecut.

PREȘEDINTELE. — Domnilor, să rugăm acum pe domnul secretar să dea cele fire ordinea de zi a viitoarei noastre adunări generale.

SECRETARUL. — Vine în capul programului, adică la început, descărcarea comitetului, după cum e obiceiul, care ar fi fost *superflu* să se mai fi discutat în ședința noastră de azi.

VOCI. — Se aprobă, se aprobă.

PREȘEDINTELE. — Vă rog nu vă grăbiți, că nu trebuie s'o aprobăm noi acilea, ci adunarea generală, Duminică în sața mare. Incepe dar, domnule secretar, dela început, s'o mai auzim odată, ca să nu ne încurcăm, cu țifre și pe scurt.

SECRETARUL. — (Cu importanță). Poruncile d-voastră sânt ca niște dirințe pentru mine. Mă execut:

I. Descărcarea;

II. Camerista cu tainul ei;

III. Papă Cerber;

IV. Demisia ajutorului.

VICE PREȘEDINTELE. — Negreșonorate domnule președinte și simi colegi, că nu putem decât să aprobăm această ordine de zi, dar ne gândim nu surmenăm adunarea generală, când-o să inghițăm descărcarea, Cerber, ajutorul de arhivar și pe camerista tainul ei cu tot.

PREȘEDINTELE. — A, vă rog, stimat domnule vice președinte, dați voie să vă contrazic. Să mai mure și ei! Ce, numai comitetul să le dea bul de a gata? Doar au atâtea avură de pe urma societății noastre: cartea, membru, tipărită pe carton elegant, fotografie și iscălitura mea personală, dreptul de a veni, odată pe an, la adunarea generală spre a da descărcarea comitetului și câte alte bunuri spirituale pe care numai „Rarița română” are: conferințele despre cultura și dăcilor verzi, despre rasa găinilor călțate, despre îngrășarea pământului de sport, etc.

Să-și mai puie și ei „cerebelul” roncă. Vorba d-lui cenzor Cleanț Bureanu: cine nu lucră, nu mănăncă altfel nu le-am dat tot.

VICE PREȘEDINTELE. — Numai a fost mai important!

CASIERUL. — Stimat colegi, eu propun să mai reflectăm puțin asupra cameristei.

VOCI. — Publică, publică, să înă discuția asupra ordinea de zi.

CASIERUL. — O fi ea publică, să-mi dați voie să vă amintesc că Luc Bozdroagă, camerista care a plecat, și-a primit niciodată decât în partea noul de zece lei pe zi, întrucât am nevoie să cumpărăm hrană și pentru purcelul stimatului nostru vice președinte, care crește în curtea societății, drept că suma de zece lei i s'a acordat o rotunjire.

VICE PREȘEDINTELE. — Cer înă derea discuției. E vorba că i s'a dat noul. În total sau în parte, ce important are, odată ce i s'a dat? Că s'a luat odată niște lături, dela biroul d-voastră pentru bietul purceluș n'are nici o importanță! Ce el nu e suflet?

PREȘEDINTELE. — Așa e, discuția s'a închis.

CASIERUL. — (Incet către secretar). Nouă și cincizeci purcelul și cinele de hani camerista localului: parte la tească!

PREȘEDINTELE. — Mulțumim călduros, pentru oboseala ce vă pui ca să fixați cele patru puncte de pe ordinea de zi, chestiuni de cea mai mare importanță pentru vitalitatea „Rarița română”, să trecem acum la discuția fleacurilor pe care le-ați oprit pentru noi: împărțirea banilor, reparația magaziei și repartizarea stofelor și vinurilor.

SPARTACUS

de ION MUNTEANU

Spartacus sfărâmă în tândări ușa vizuinii dând buzna înăuntru. Vrajitoarea blestemată îl ținu s'aștepte o zi de vară sub arșița cumplită a soarelui de sud. Nevăzând pe nimeni în încăperea întunecoasă se umplu de spaimă, sub amintirea poveștilor despre vrăji. Spre a-și ascunde teama, răcnii din răspuțeri:

— Arată-mi-te odată vrăjitoare blestemată. Iar dacă ai de gând să mă pedipești, că ți-am trecut pragul fără vrere, grăbește-te odată. Sunt destul de îndrăsnit să te infrunt, chiar dacă ai avea capul și blestemul Meduzei.

Spartacus instinctiv se dădu un pas înapoi. Auzi un foșnet slab de animal sau de om. Simți respirația unui corp ce se țara în spre el. Și înainte de a-și fi putut da seama de cea-ce se întâmpla, picioarele îi fură încolțite de două brațe, doi șerpi reci, și auzi vorbindu-l-se.

— Fiul meu!

Mirat și îngrozit. Spartacus încercă să scape din îmbrățișarea rece și nu putu. Iși duse mâna peste ochi s'alunge un vis urit, care începea să se infiripeze în jur de el și iarăși auzi:

— Fiul meu: Cu ani înainte mi te-au răpit. Te-au vândut sclav unui negustor grec, ascunzându-te pe o vecie ochilor mei... Nu credeam să te mai revăd vre-odată, și totuși greul zilelor îl duceam numai gândindu-mă la tine... Până când astăzi te-am revăzut urcând poțca în spre vizuina mea... Cărua te făcuse să îți desvălui pieptul. Aproape de inimă ai un semn: o cumpănă. Sub ea îți stă scris numele: Spartacus. Ți l-am ars atunci când mi te-au răpit.

— Iartă-mă dacă te-am făcut să aștepti o zi întreagă sub arșița soarelui. Dar sufletul meu s'a aprins de prea multă bucurie. Privirea ochilor mei era prea mândră și ar fi jignit pe zei. A trebuit să vărs șiroaie de lacrimi spre a fi demnă de această fericire.

Sunt mama ta. De ce tremuri de groază și de dispreț? Nu înțelegi tu oare ce sunt pentru tine? Sunt sclava ta. Voi deveni unealta scopurilor tale. Mă voi jertfi și voi fi mântuirea pentru tine.

Ai venit să duci pentru stăpânul tău băutura, care îi va câștiga inima și dragostea celei mai faimoase patriciene: bogata și mândra Pyrha. Ești în vizuina celei mai temute și mai puternice vrăjitoare din Italia. Și acea e mama ta. O vrei pe Pyrha pentru tine? Vrei să o ai de soție pe cea mai albă dintre ficele pământului? Ai văzut-o vreodată pe această zeiță, Spartacus? Are ochii din pietre scumpe. Măinile îi sunt mai dulci decât cea mai binecuvântată melodie... Va fi soția ta, sclava ta. O vrei Spartacus?

Vrei toate comorile pământului? Vrei oare să fi împăratul Romei? Ce-re-mi domnia pământului și îți voi da-o. Ți voi conduce pașii din isbândă în isbândă până la porțile lui Hercule. Vorbește-mi! De ce taci? Sau crezi poate că cuvintele mele sunt auzeli de nebună?

Spartacus răsă silit. O prinse pe vrăjitoare de mână și o țări afară din vizuină. Era lună plină. La lumina de argint, fiul își văzu mama cu înfățișarea celui mai rău demon și crezu în puterea ei.

— Nu vreau bogăție și nici glorie — rosti atunci în taină Spartacus. — Nu îți cer stăpânirea Terrei și nici chiar a Romei. Vreau cu mult mai puțin. Voi isbuti oare?

Vreau să se dărime zidurile nedreptății de veacuri. Vreau oamenii să fie oameni și nu împărțiți în zei și animale. Să nu mai fie nici sclavi și nici stăpâni. Iar zeii asemenea nouă să stoarcă singuri daruri pământului și nu așteptându-le dela jertfa noastră.

Vreau dreptatea cea mare. Născuți suntem la fel, de ce să trăim în ceruri și în noorciul pământului? De ce le sunt date toate unora și altora nimic.

— Vreau să dărâmi templele minciunii. Ți cer un nou altar: al adevărului. Ți vei putea tu ridica?

Vrajitoarea scoase un țipăt prelung de spaimă. Ți astupă gura îndrăsnitului cu mâini tremurânde rostind în grabă un descântec să recheme cuvintele nelegiuite în neexistență.

— Dorința ta e un sacrilegiu, nebune. Cuvintele tale sunt șerpi venoși ce se vor reîntoarce împotriva-ți. Visul tău e un blestem și o nelegiuire.

Vrei o măsură pentru toți și aceeași lege pentru zei? Încerci să judeci Fatalitatea, pe zeul cel fără de măsură? Vrei o lege pentru sclavi și aceeași dreptate pentru zei. Dar altul este drumul fiecăruia. Unii sunt viermi și alții vulturi. Vrei să vezi găzele lupțându-se cu norii și Apis păscând alături cu asinii?

Spartacus o opri pe vrăjitoare cu un gest de mânie.

— Te las în paza zeilor pe cari tu îi slăvești, iar eu îi disprețesc. Voi încerca să lupt singur pentru isbânda visului meu nebunesc. Eu sclavul, smuls din rândul animalelor, voi lupta singur cu Atotputernicii, clătinand din tenelii întreaga așezare a unei lumi blestemată. Voi aduna zeci de mii de trogloditi asemenea mie și în drum spre Roma, voi pași nu ca un rege și cuceritor, ci ca un soldat al unei lumii nouă, al lumii dreptății.

Vrajitoarea plânse cu hohote. Privi cu teamă fruntea înorată a fiului său și se cutremură la gândul că-l va pierde din rou.

— Fiul meu. Lumina ochilor mei. Abia te-am revăzut, va trebui oare să te pierd din nou. Mă voi supune totuși dorințelor tale, încercând să-mi luvinz stăpânii, cari mi-au dat viața și puterea. Mai înainte încercă însă soarta. Intrând în vizuina mea, aprinde focul fermecat și în lumina lui citește viitorul. Chiar fatalitatea să judece. Ea stă și deasupra zeilor. Dorința ta va fi poate vre-odată voînța zeului orb... Eu voi păzi intrarea viziunii, optind intrarea zeilor. Căinele credincios până ieri, își va încolți stăpânii, dacă vor încerca să se răsbune.

Spartacus sărută de bucurie mâinile reci de moartă și intră în pesteră... Când ieși după un ceas de așteptare lungă, avea ochii încărcați cu fulgere de mânie. Umilit apoi căzu în genunchi înaintea mamei, și chioti cu o bucurie prefăcută: „Voi învinge”.

jitoarea își rotea în minte toate svonurile despre înfrângerea sclavilor răsvrățiți. Se spunea că n'a rămas nici unul viu între ei. Zece mii de robi au fost sfâșiati de o armată puternică și dedată sălbăticilor. Iar eroul visului nebun. Spartacus, a fost sfâșiat de fiarele circului, cărora învingătorii l-au aruncat pradă.

Vrajitoarea își smulge părui în des-nădejdea-i fără margini blestemând circul:

— Stăpâni fără de milă. Fcare sălbă-tice setoase de sânge, blestem vouă. Dărâ-mă-se templele voastre și surpe-se bolta cerului deasupra capetelor voastre de asasini.

Vrajitoarea își bătui în inimă valul mâniei. De unde-va de departe auzi un strigăt de ajutor: „mamă”. Domolindu-și bătăile inimii își trezi simțurile și ascultă cu încordare. Strigătul de ajutor se repetă: mamă.

Ca o simțită vrăjitoare, țâșni din vizuină, străbătu în fugă colina. Deveni mai repede ca o nălucă și în câteva clipe fu în vale, aproape de fiul său. Muribund, putut să-l strângă în brațe și să-l audă pentru ultima dată vorbind: văzut-o aproape, așa cum vine acum.

— Iartă-mă buna mea mamă dacă te-am înșelat. Soarta mi-am ciit-o vrăj-mașe în flacăra focului. Moartea mi-am

— Atunci de ce-ai încercat cerul — isbucni în hohote de plâns vrăjitoarea.

— Dece? O dacă, tu sfânta mea mamă ai putea să înțelegi. De ce mi-am încercat soarta și mi-am săpat mormântul?

De dragul jertfei. Din dorul de a muri pentru un vis, care nu se va împlini. Când visele ne sunt neîmplinite, cum să le învingem, decât coborându-le cu noi în mormânt?

De ce m'am jertfit? Din bucuria de a jertfi unui zeu, care nu răsplătește niciodată. E singurul zeu pe care l-am putut cinsti în viață. O jertfă, sfântă jertfă...

Ultimele cuvinte i s'au stins ca o melodie dureroasă. Pe aripele lor obosite, umbra îi plecă cu suflet de plumb spre cealaltă lume.

Ghemuită sub povara desnădejții, vră-

CETATEA BENDERULUI

de MIH. POPESCU

han Magnificul, venit în Moldova, să se jefisească pe sumetii Petru Rareș, hoțării¹⁾, ca să poată în mai deaproape supraveghere Domnul Moldovei cât și pe Ha-

multă trecere printre căpiteniile tătarilor și de teama lui știau atât Domnul Moldovei cât și Hanii Tătarilor, cetatea stându-le ca un spin în coasta amândorora.

Punctul principal îl alcătuea castelul d=d, ce era înconjurat cu un zid puternic și servea drept arsenal, adăugându-se partea e=e, în aceasta se mai afla magaziiile cu pulbere și o cisternă în G.

Forma castelului era patrunghiulară având o singură poartă înspre sud.

Împrejurul castelului se afla în s, locința Pașei Seraschier, în h, magaziiile cu provizii, în i, cazărniile artileristilor, în k, cazărniile venicilor, în O o moschee și în p, locuințele particularilor ce aveau vce să locuiască în cetate.

Toate acestea erau înconjurate cu un zid puternic a=a, al cărui profil se poate observa în liniile C, D, E, F., I, K., G, H., și A, B., prevăzută cu un șanț, pe care se aflau numeroase redute, b=b de formă triunghiulară.

Cetatea avea trei porți: m, poarta lui Soliman, și poarta apelor și l, poarta pe care se mergea la Varnița.

Porțile aveau înaintea lor șanțuri adânci peste care erau punți ce se ridicau.

Locuințele orașenilor g, erau așezate în afară de cetate, în partea sudică și erau înconjurate cu un șanț primitiv r=r.

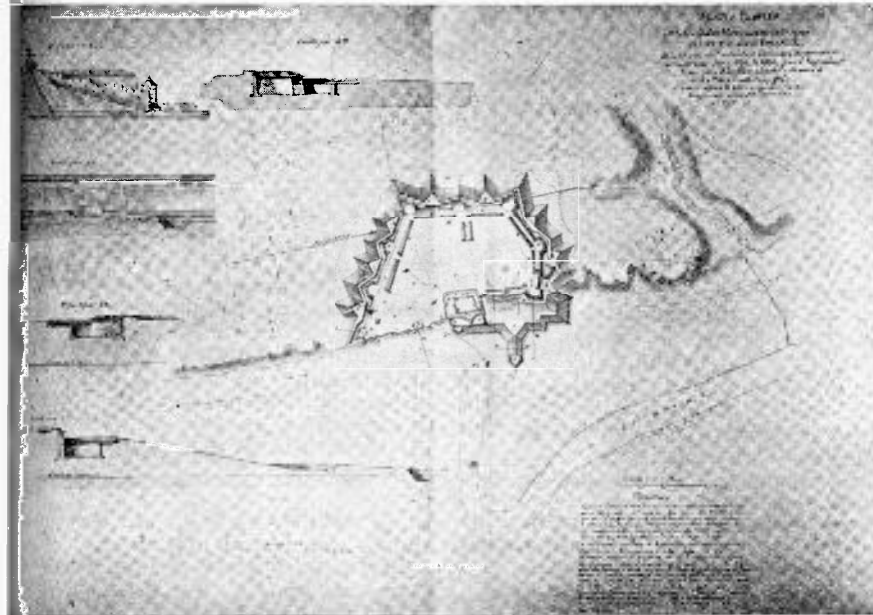
Peste Nistru ducea la satul rusesc Parcurs, un pod de lemn, t.

În felul acesta se prezintă vestita cetate a Benderului, după 1796.

Vederea generală a cetății Benderului o avem în figura II, care reprezintă retragerea trupelor turcești după capitularea cetății în 13 Decembrie 1789.

Și aici pivotul cetății — castelul — a-
pare destul de mare, cam în centru înconjurat de nenumărate moschee.

Soldatii victorioși conduc, în sunetul

Planul cetății făcut de ing. francez Hauffer, după 1796

Tătarilor și în același timp și pe Po-
Cazaci, să ridice la vadul comer-
Nistrului, lângă orașul moldove-
Tighina, o cetate pe care o numi-
cește Bender²⁾.

cel mai însemnat cetatea l-a a-
inceputul veacului al XVIII-lea,
expansiunii rusești, ea for-
un mel puternic în lanțul cetăți-
apărare.

mandantul Benderului se bucura de

boer îl mișcă sinceritatea asta.

Să-ți adică să mănânci.

starul lăsă privirea în pământ.

Au nu mi-i foame, mai bine pen-
zei de-acasă.

Ascultă Cioară, te rog, cântă-mi pu-
ceți place ție: cântecul tău.

starul zâmbi intimidat: se codi

liar fi dat o sarcină grea, se scâr-

după ceafă, se scotoci prin buzu-

găsi sacozul îl plimbă pe arcuș, cu

ele trecu de câteva ori pe strune, a-

scripca sub bărbie și începu ro-

Vezi rândunele se duc, se scu-

trunza de nuc.

aplecase capul puțin, și se uită cu

micsorați, melancolici la strune.

slută a lui Cioară părea învălui-

mister.

auzeau coardele sub degetele lui.

lută o țigară.

scripcar îl o fumă cu patimă.

plecare bcerul îi strecură câțiva

palma.

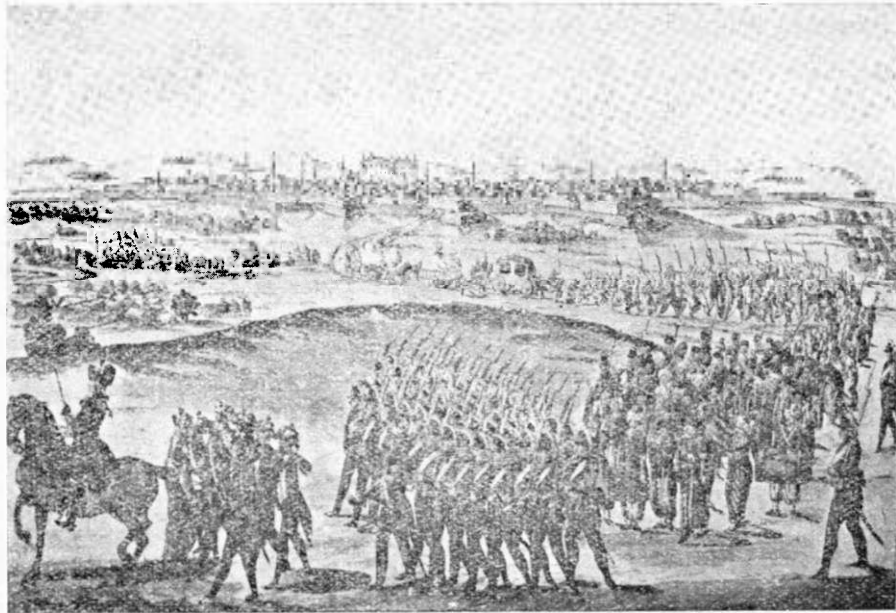
Au primesc, conașule, nu ți-am cân-

centru bani.

pe uliță, cu capul plecat în jos, pă-

chibanat Cioară, înspre ulcioara lui...

Împrejurul acestei cetăți s'au purtat
lupta crâncene în tot timpul veacului al
XVIII și începutul celui de al XIX-lea.
Turcii, dându-și seama de importanța

Retragerea trupelor turcești, după capitularea cetății, în 13 Dec. 1789.

acestei cetăți, ce fusese distrusă de Ruși,
în timpul războiului din 1768—1774 și
acelui din 1787—1792, au adus ingineri
francezi ca s'o restaureze.

Planul de față (fig. I) ne arată situația
cetății cum a fost restaurată de ingine-
rul francez, Hauffer, după 1796.

muziceii și a unei găzdi, armatele turcești
cari au capitulat.

MIH. POPESCU

1) N. Iorga, Istoria Românilor. București,
1920, pag. 179.

2) Bender pe românește poartă.

critica literara

POETUL ION I. PAVELESCU

de ION FOTI

Sub îngrijirea văduvei regretatului poet și a d-lui Octavian Moșescu au apărut la Râmnicu-Sărat „Sonetele postume” și „Epigrame și epitafuri” de Ionel I. Pavelescu.

Moartea l-a răpit năprasnic, dintre noi. Avea tocmai 35 ani. În ultimul timp tradusese pe Hérédia, aproape în întregime, vers cu vers, și așteptam cu nerăbdare această traducere unică să apară cât mai curând și în cele mai bune condițiuni.

Printre numeroșii tineri cari se îngheșuiau, la seratele literare ale lui Alexandru Macedonski — unicul cenaclu literar ce mai supraviețuia acum vreo cincisprezece ani — era și Ionel Pavelescu.

Erau prieteni nedespărțiți atunci, el și Oreste cel blond, diafan, zvelt ca o fată și oarecum Dioscurii preferați ai „Maestrului”. Ionel Pavelescu era un tânăr brun, mijlociu de statură, cu trăsături fine și elegante, cu mustățile răsucite, părea descendentul unei nobile familii princiere.

Spirit scânteitor, epigramist desăvârșit și a cărui memorie scumpă l-a rămas în vis recita strofele sale impecabile. Își cunoștea toată opera pe din afară, atât de mult o cizelase, așa de adânc o simțise, atât de îndelungat o meditase și o cântase pentru urechea lui extrem de muzicală.

Tovarășa lui de viață, care l-a adorat și a cărui memorie scumpă l-a rămas un ideal de viață, a publicat de curând sonetele postume și epigramele sale.

Era cel mai frumos omagiu adus lui Ionel Pavelescu și marelui său talent literar.

Moartea sa a survenit ca un trăznit și a provocat o consternare adevărată în sânul prietenilor ce-l iubeau. Pentru ei nu se stăgea numai omul, departe, într-un oraș de provincie, dar se ducea nesleitul său spirit de glume, de ascuțisuri, de zeflemea. În ziua când a murit, desigur că Muzele române au plâns pe mormântul nou deschis, că au pierdut în el pe cea mai neobosită daltă și pe cel mai perfect sonetist.

Își făcuse educația literară la Paris, cunoștea cenaclurile literare și se adăpase la izvorul perfecțiunii formale a Parnasienilor, luând drept maestru pe José-Marie Hérédia.

Nici odată viața unui om nu se contopise mai mult artei lui: nici odată n'a fost o mai strânsă legătură între om și poet.

Educația lui, cultura lui, viața lui, toate îl îndreptau în acest sens.

Nevădit de groaznicele necesități ale vieții să se retragă la Râmnicu-Sărat, pentru a cultiva o moșie părintească, însoțit de soția lui care îl era călăuză în viață și admiratoare ferventă a operei lui, — a trebuit să-și rupă din suflet pentru a se acomoda noue vieți dela țară. Boala lui de rinichi, s'a agravat mult, în ultimul timp, și deodată, pe neașteptate, moartea l'a secerat.

Ionel Pavelescu a fost un trubadur în cel mai nobil sens al cuvântului. Având o concepție aristocratică a vieții, filosofia

sa era aceea resemnată, largă, generoasă a cavalerilor medievali.

Viața era un teatru de petrecere, iar moartea — inevitabilă — trebuia primită cu surâsul pe buze.

Într'un carnet al lui s'au găsit aceste două terține cari trădează concepția înaltă, a acestui Torquato Tasso al poeziei române:

*Și cum târziu, când va fi mort poetul
Urmașii săi vor desgrota sonetul
Ce-ascunde 'n el al sufletului aur.*

*Privind uimiți acea casetă rară,
Pe fruntea lui, sub piatra funerară
Vor înflori cununile de laur.*

Prinul său volum de poezii a apărut în 1916, sub titlul „Sigiliu de aur”. Într-o formă lapidară se cuprindeau cele mai diverse stări sufletesti.

Ultimele sonete însă, căpătau o profundă și sumbră semnificație — parcă poetul își prevedea sfârșitul, plin sentimentul puternic și forma parcă eternă.

Citiți sonetul acesta minunat:

*Privind în urmă viața petrecută,
În farsă, plâns, desfrâu, iubire, chin...
O, suflote, îmi pari va arlecchin
În heina ta de pelice făcută.*

*Arar, când mintea vrea să se ascută,
Mă văd, ca 'n vis, mai alb decât un crin
Pe când pluteam în marea de senin,
Purtat ca de-o aripă necăzută.*

*Nu-mi amintesc cu ce greșit-am oare
De-am fost ursit să 'mbrac acest*

[vestmânt

*Uitând esența mea nemuritoare...
Știu doar că țara mea e printre stele...
Și port în ochi, uitându-mă la ele,
Melancolia întregului pământ!*

(Conștiința)

Iată una din cele mai frumoase poezii ale literaturii noastre:

*Se spânzurase Iuda, iar demonul hain,
Ce fură duhul celor ce mor ca ticăloșii
Sosi și, deslegându-l c'un hohot cristalin,
Îl repezi de-acolo în țad cu păcătoșii.*

*Hidosul corp se duse în flacările roșii,
Pe când Satan, pe tronul de foc, sub
[baldachin,*

*Privind la noul oaspe, ce-l tot prăjiau
[zeceșii,
În cinstea lui pe gânduri improviza un
[chin...*

*Se duse către Iuda, rânjind, îl ia pe sus,
Apoi cu-o gură neagră de sulf, venin
[și sânge,
Înapoi sărutul ce dase lui Isus.*

Cele douăzeci de sonete din volumul postum sunt printre cele mai bune ce s'au scris la noi și l'așează pe Ionel Pavelescu printre cei mai desăvârșiți parnasieni ai poeziei române:

Nu ne putem opri de a nu cita atât de profundul său sonet, „Poetul”:

*Precum, în urma sumbrelor dezastre
Scafandrierul îndrăzneț adună
Epavele zdrobite de furtună,
Ce potrezesc sub undele albastre,*

*La fel, în pacea nopților sihastre,
Când frământarea vieții se imbandă,
Poetul pal, calduzit de lună,
Coboară 'n fundu sufletelor noastre*

*Acolo 'n calmul apei noroioase,
Reptile, ancure, calarge, case,
Râsar hidos din umbra funerară...*

*Dar el, senin, își pleacă mâna juvă,
Căci a văzut lucind o perlă rară...
Și fericit o scoate la lumină.*

A fost un giuvaer rar, un „scafandru” îndrăzneț și subtil, care ne-a dat un lan de perle rare și un buchet din cele mai frumoase poezii românești. Sensibilitatea lui îl apropie de Musset, perfecțiunea formală de Hérédia, iar concepția filozofică a sa este un panteism și stoic, plin de orizonturi și de căutări spirituale.

A vorbi de poetul Ionel Pavelescu în a insista, asupra epigramelor și epitafurilor sale, dintre cele mai reușite de teraturii, ar fi să fim nedrepti și să uităm numai o latură a poeziei: că e bogat înzestrat cu însușiri poetice.

Era un improvizator minunat: epigrama țâșnea repede, pointe-a era imediată și tăioasă.

Într-o seară senină de vară, ne îndreptam, înainte de război, cu Oreste și Ionel Pavelescu spre calea Dorobanților la locuința lui Alexandru Macedonski în strada Corăbiei unde ședea el, ne-am oprit un moment.

— Duhuri mă vizitează noaptea
Muza nu-mi dă pace — spunea el, ca cum înfiorat de misterul de dincolo de viață.

Ceeace era Ionel Pavelescu pentru cenaclul Macedonski, toți cei cari au avut acolo își aduc aminte ca de cele mai frumoase serate ale vieții lor. Scânteau pe când poezii neobosiți citeau, el în zădărnici își pregătea epigrama, tăicase, și năvăla în bronș. Nu improviza de că epigrame: poetul sonetist lucra înec de sela lung, medita fraza cea mai lapidară, cuvântul cel mai potrivit și plin.

Pe drum, în casă, în timpul boala, mereu, melodiă versurile și sonetele până la desăvârșire: pe urmă le publica.

Nu avusese altă patimă decât acțiunea poeziei lui, în care credea, pe care o dăra. Până s'a stins traducea din Hérédia.

Ca și trubadurii, cu lira sub braț, și dăind la poalele castelului inospitalier a murit Ionel Pavelescu.

Atâta desinteresare, atâta patimă și atâtă devotament pentru Muza lui, îl făcea aureolă specială. Rămâne unul din cei mai pure tipuri ale literaturii noastre ca John Keats, Chatterton sau Shelley.

Când vremea va mai trece, acoperim cu giulgiul uitării, pe atâția nechemăm din cei ce se cred aleși, critica serioasă și publicul va reveni la acei poezii minunate, cari au iubit poezia pentru cari au adorat Muzele pentru farmecul și puterea acestora. Ionel Pavelescu ocupă un loc de frunte.

T e a t r u

cronica dramatică

TEATRUL NAȚIONAL

O FEMEIE FARA IMPORTANȚA piesă în 7 acte, de Oscar Wilde

Tainice și ciudate sunt preferințele unui director de teatru. Atât de tainice că nici azi, mulți din cei cari au fost Joi seara la Teatrul Național, nu s'au lămurit de ce s'a reprezentat „O femeie fără importanță”.

Să fie destul pentru d. Rebreanu că autorul este Oscar Wilde, cine poate crede această enormitate! Să fi crezut oare d. director că un autor care a fost etichetat de genial — deși nu credem că Wilde și-a risipit tot geniul în viață — trebuie reprezentat în întregime? Ne-ar desminti faptele. Shakespeare și Molière, de-o pildă, deși parcă n'ar fi genii prea contestați, sunt departe de a fi fost jucați în întregime.

Sau poate, și această supoziție pare cea mai plauzibilă, d. director al Teatrului Național este contra lui Oscar Wilde, și a ținut să sfarme idolul din sufletul întârzițiilor cari mai cred în paradexe, reprezentându-i una din cele mai slabe și mai „pentru Anglia” din piesele lui?

Deși tradiția a statomnicit între obligațiile cronicarului și pe aceea de a lămurii pe larg publicului subiectul piesei, excepțiile care întăresc regula, precum se spune, sunt uneori binevenite. Mult aș vrea să văd ce se poate rezuma din actul întâi, lung de 75 de minute, în care se face cunoscința cu: Lady Natașa Alexandra-Hunstanton, Lady Gaby Danielopol-Stuttfield, Lady Ana Luca-Pontrefact, doamna Allonby-Zimniceanu, lord Băltățeanu - Hlingworth, sir Marius Pontrefact, lord Stăncescu-Ruffor, M. Kelvil-Calboreanu, Gerald Arbuthnot-Critico și d-ra Hester Worsley-Puia Ionescu.

Persoanele mai sus numite stau la taifas. Și lorzilor le plac mult „șuetele” cum s'ar spune azi, ca să-și treacă vremea.

Personagiile masculine discută politică, uneori spiritual, atunci când intră în vorbă și lordesele. Unii erau democrați, alții nu. Intre aceștia este și tânărul Oscar Wilde, (lord Hlingworth) strălucitor ca vervă și ca paradexe, care proslăvea viața și toate bucuriile ce ți-le poate oferi, ca unul care nu cunoștea închisoarea. Autorul către sfârșitul vieții își schimbase părerile.

Către sfârșitul actului — trebuia să aibă un sfârșit — rămânând la taifas numai lordul Hlingworth și cu inteligența d-na Allonby, cea mai wildeană, eroină a piesei, lordul e pus la ambție să sărute pe americană fiindcă își spunea un mare cuceritor. Întâmplător lordul găsește o scrisoare, lăsată pe masă tot întâmplător, în care se vestea că seara va veni la sindrofie și d-na Arbuthnot, ceace îl face să pălească. Iși revine repede, pentru că începuse să se lase corlina, și spune ca să dea titlul piesei, că scrisoarea e dela „o femeie fără importanță”.

În actul al doilea, în clipa când americana, pentru că era pur tană, arunca-

natema asupra femeilor cari au greșit, apare d-na Arbuthnot, eroina piesei. După câțva timp aflăm că lordul Hlingworth cunoscuse bine pe d-na Arbuthnot, cu care avusese un copil, Gerald Arbuthnot, actualul lui secretar. După o ceartă, eleganta doamnă cedează ca băiatul să se ducă cu tatăl care vroia să-i facă o carieră. Și astfel actul se sfârșie frumos, omenesc și manierat.

D-na care suferise însă atâta vreme, și avea în piept o rană sângerândă, deși după douăzeci ani se uită multe și se încheid multe răni, nu vroia să lase pe fiul ei să plece cu lordul. Într-o „scenă mare” îi povestește la persoana treia, tragedia vieții ei. Fiul însă nu acuză atât de mult pe lord, ci pe fata care a părăsit casa părinților ca să fugă cu primul venit, spre marea disperare a mamei. Când lumea era multumită că băiatul va avea o carieră, deodată apare americana urlând că lordul vroise s'o sărute. Junele Arbuthnot furios că logodnica i-a fost ofensată, scoate brusc și nervos, un revolver Steyer automat cu 6 focuri, din buzunarul dela smoking, și vrea să împuste pe lord. Stranii nobili care se duc înarmați la serate. Dar mamă-sa îl oprește strigându-i disperată. E tatăl tău! Și cortina se lasă fără zgomot.

În actul ultim, după ce mama convinge cu lacrimi pe fiu că nu se poate mărita cu lordul, după propunerea subită a copilului, vine americana și cere de soț pe Gerald, urmează pupăturile și proectul de călătorie în America... Tinerii pleacă să viziteze grad na ca să poată lăsa liberă pe mama cu lordul Hlingworth, venit să facă propuneri serioase asupra copilului căruia vroia să-i dea jumătate din avere. Refuzat, devine cinic.

E pălmuit și pleacă cu mama la falca ofensată. Copiii se întorc, găsesc mânușa lordului: „a unui om fără importanță”, cum explică mama. Și cortina se lasă definitiv.

Efortul interpreților trebuie lăudat. D-na Maria Filotti a jucat sobru, concentrat, plină de duioșie și de revoltă, rolul principal al d-nei Arbuthnot. D-na Zimniceanu a spus cu inteligență toate răutățile unui rol fără complicații. E singura artistă care se putea achita așa de bine de acest rol.

D. Băltățeanu a făcut tot posibilul să fie convingător în rolul lordului Hlingworth, și în parte a reușit...

Ceilalți interpreți la înălțimea rolurilor, care n'aveau însă nici o importanță.

ION FLOROIU

Studioul Teatrului Național

„MUȘCATA DIN FEREAȘTRA” de VICTOR ION POPA

Literatura dramatică națională a câștigat o mare izbândă. A câștigat-o prin Victor Ion Popa, autorul celei mai senine piese, din câte ne-a fost dat să vedem în ultimul timp.

„Mușcata de fereastră” e cea mai tipică dintre comedii românești, în ceea ce privește redarea atmosferei dela noi, dintr'un sat, în care nu se face demago-

gie, în care sunt oameni buni cu grije de copii și cu legământ duios de prietenie.

Și-apoi „Mușcata din fereastră” e scrisă cu grijă literară, cu finută estetică și cu mare pricepere teatrală. Autorul și-a creat personajele cunoscându-i și iubindu-i.

La făcut să spună, ce sunt și cum sunt cu prietenie, cu voioșie prietenească.

Într'un ciardac de casă rurală se desfășoară acțiunea din trei acte. Acțiune simplă, dar vibrând toată omenia și cuprinzând tot pitorescul într'o atmosferă limpede și senină, fiindcă oamenii sunt buni, sunt dornici de bine și sunt înțelegători.

Personajul principal, Conu Grigore, rămâne uneori în literatura noastră, un personaj care să caracterizeze un tip social.

Preotul din „Mușcata din fereastră”, părintele Udriș e fără îndoială personajul, care va sluji ca etalon de comparație. Vom spune adesea: „prieten devotat ca părintele Udriș”.

Cât despre problemele pe care le pune autorul cu admirabilă discreție or pe care le rezolvă cu fericiată inspirație, acestea vădesc marele însușiri de scriitor ale d-lui Victor Ion Popa.

Insist în special asupra două. Hotărnicirea rurală, care nu dispore între clasele și categoriile sociale dela țară.

Fiul de țăran păstrează instinctiv o distanță față de fiul celui ce-a fost proprietar. Învățătorul bătrân nu vrea să-și mărite fata după copilul unui mare proprietar. Fata-l vrea pe acesta. Băiatul vrea pe fata învățătorului.

Învățătorul însă de cum intră în casa lui fiul de boer. — deși i-a fost elev — se poartă cu el altfel decât cu ceilalți, cari-i vin în casă. Nu-i îmbrăție să-i dea fata, fiindcă nu are încredere; el vrea pe unul de-ai lui, care să știe ca și el ce-i munca și modestia.

Mai târziu însă când fata-i pleacă noaptea, bătrânul învățător stă pitiț să simtă bucuria, de acum 25 ani, când și el a fugit cu mama fetii. Manifestarea acestei bucurii e manifestarea sinceră a concepției, că prefacerile sunt la suprafață.

În fond toate se învârtesc, așa cum se învârteste roata.

Piesa aceasta frumoasă, foarte frumoasă a avut și norocul unei admirabile interpretări.

D. Ion Sârbul a intrupat în formă cea mai corespunzătoare pe învățătorul piesei.

Nu știu, dacă teatrul național ar fi putut încredința altui artist acest rol, decât lui Sârbul, ca să-l înfățișeze în toată amploarea lui admirabilă. D. Sârbul și-a afirmat definitiv însușirile de mare artist.

Iar în cealalte roluri, au apărut d-nele Gusti, Irina Nădejde, d-ra Teto Ionescu și d-nii Gr. Mărculescu, Ulmeni.

B. CECROPIDE

CHȘ CI Ș H-CHȘ CI...

Numărul din urmă al revistei „**FLAMBURA PINDULUI**” îmi dă prilejul să spun iarăși cuvinte bune despre hărnicia soc. studenților români macedoneni de peste hotare. Revista e a acestei societăți.

Observ în prim rând la această revistă stăruința de a face cunoscute problemele macedonene. Ar fi ciudat să nu se impună calitatea stăruinței, căci stăruința e însușirea specifică a bravilor români macedoneni.

Observ în al doilea rând râvna de a fi adunate colaborări ale poetilor talentați macedo-români. Și apoi minunata sărăcuțică de a fi publicate lucrări în pitorescul dialectului.

Apare la Brăila, săptămânal, foaia „**LUCEAFĂRUL**” sub conducerea d-lui I. C. Sava.

Il cunosc pe d. I. Sava de mult. E un harnic și adevărat intelectual. Îi place să citească și îi place să împărtășească și pe alții din variatele lui lecturi.

Foaia pe care o conduce are un caracter pitoresc local.

Sunt la Brăila, mulți tineri de talent. Unii mai timizi, alții mai curajoși. Le trebuie și unora și altora puțința de a se manifesta. „Luceafărul” îi încurajează și îndrumează.

D. Sava dorește însă să strângă în jurul revistei pe toți brăilenii, cari s'au afirmat în publicistică.

Gând bun și-i dorește din toată inima să-i poată transforma în faptă.

Bună faptă a făcut d. Em. Vasilescu adunând într-un volum, o seamă de **PARABOLE ȘI ISTORIOARE MORALE**, traduse după Krummacker și Herder.

Sunt traduse bine și sunt alese într'adins ca să slujească tineretului, în îndrumarea lui morală.

Pe d. Em. Vasilescu l'am cunoscut în paginile excelentei reviste a studenților în teologie „**Raze de lumină**”.

PROPUNERE DE PLEBISCIȚ CULTURAL. D. Grațian C. Mărcuș propune în ziarul „**Patria**” să se facă în Ardeal, plebiscit în chestiunea: unde să fie sediul „**Astrei**”.

Socotind, că sporirea participanților la congresul „**Astrei**” nu reprezintă gândul tuturor membrilor bătrânei societăți de cultură românească, e necesar — spune d. Mărcuș — să se facă plebiscit.

Foarte interesant „**ANUARUL COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE, SECȚIA PENTRU TRANSILVANIA**”.

D. prof. Em. Panaitescu scrie despre „probleme și metode arheologice în Dacia superior”. Problemele sunt: ridicarea unei hărți arheologice a Daciei, publicarea unui volum de inscripções Daciae, săparea, cercetarea și studierea completă a cetăților dacice și limes-ului roman.

Extrem de important e studiul d-lui St. Mețes despre „**Zugravii bisericilor românești**”.

Toți excepțional de bine.

„**NAE NICULAE**”, noua piesă a d-lui Ciprian s'a jucat la Teatrul „**Regina Maria**”.

Autorul excelentei piese „**Omul cu mățoaga**” câștigase entuziaste aprecieri. Se pare că după noua piesă, aprecierile s'au oprit într-o atmosferă, în care plutește un duh de retrospectivitate. E distanță între Nae Niculae și **Omul cu mățoaga**.

BIBLIOTECA POPULARA A ASOCIAȚIUNII ASTRA. Am văzut câteva broșuri din Biblioteca populară a **Astrei**. Foarte bune. Scrise cu excelență gri-jă și cu susținută râvnă a fi de folos cititorilor. Am apreciat în mod deosebit

„**Traista bunicii**” — povestiri și legende — de Sabin Truția, scrise cu nețăgăduit talent literar; „**Flori de pe câmpie**” — admirabile poezii populare, culese de T. Podariu; piesa teatrală populară „**Ziua Unirii**” de Elena G. Sporea. Foarte bună pentru reprezentațiile populare.

B. C.

IARĂȘ CARTEA..

Criza cărții se menține.

În afară de unii autori — nefericiții autori — cari uneori n'au altă vină decât lipsa talentului sau a elementarului bun simț — avem — cu ajutorul D-lui — romancierii distinși — poeții (românul se naște poet, a devenit o zicăre banală) de valoare și o mișcare literară destul de animată (uneori întretinută de proprii delinquenți).

Există — alături de editurile cari vor câștigă oricum — de aici apariția multor cărți cu nu prea multă valoare, însă cu multă trecere pe la periferii — edituri cu aspect occidental, cari și-au înțeles cu prisosință scopul.

Avem o populație destul de numeroasă — chiar dacă s'ar socoti numai cei știutori de carte; procentul cetitorilor e minim.

Cauza: lipsurile materiale ale intelectualilor în parte și mai presus de toate este vinovată gustul publicului. Se pare că de nimic nu se poate lipsi mai ușor un cetățean modern (de cele trei genuri) care se respectă, decât de carte; tutunul — hăutura — cîine-urile charleston-ului — cărțile de joc și jocurile de noroc sunt prea amuzante, pentru a putea fi înlocuite cu o lectură mai puțin distractivă însă poate mai folositoare educației morale.

Ce s'ar putea recomanda: o publicitate cât mai intensă — reclama e sufletul comerțului; — în Cehoslovacia este vorba să se înființeze o catedră de publicitate la Academia de Inalte Studii Comerciale — și alături de publicitate, pregătirea unei armate de librari, cari prin iscusința meșteșugului să atragă luarea aminte — Comerțul cărții — ca orice comerț — cere întrebunțarea experților; de aci tadea — aplicată în Spania — pregătirii unor buni tehnicieni ai cărții.

Camera de comerț a cărții din Madrid a inaugurat de curând o școală de ucenici de librărie. Viitorii librari învață: noțiuni de contabilitate, bibliografie antică și modernă, elemente de istorie și literatură, legătura și caracterele tipografice și tot ceace este în legătură cu

cartea. Sunt două serii de cursuri pe an: Februarie—Mai și Septembrie—Decembrie, în urma cărora, celor reușiți li se dă un certificat de ucenic de librărie. Nu se neglijează nici cursurile superioare organizate de școlii de servicii din librării și de directorii bibliotecilor particulare.

În Italia — pentru o desfacere mai intensă și mai rapidă a cărților — a luat ființă de curând bibliotecile ambulante însoțite în autocamioane și — putem fi siguri — că vor găsi clientela destulă în publicul care — locuind prin orașele — sate — ferme, etc. nu va avea timpul să meargă la oraș.

Dacă o criză a cărții (avem trista mângâiere să constatăm), se manifestă și prin alte țări — acestea nu întârzie să ia măsuri urgente de ameliorare.

La noi: s'au scris articole strălucite — s'au făcut propuneri remarcabile — totul a rămas însă în domeniul teoriei.

TR. I.

A apărut în editura Cartea de Aur, volumul „**CANTECE JUDEE**”, datorită năruului poet Theodor Rosen. Tipărit în bune condițiuni tehnice, pe hârtie veșnică și cu litera frumoasă, volumul conține un număr de 18 poezii, cuprinse în 51 de pagini. Pe copertă poartă ca motto:

*În zarea rozelor un vânt,
Din cuibul regilor un cânt,
Din țara basmelor un dor,
Din cuib bătrân, bătrân fior!*

Tot în aceeași editură se tipărește și volumul „**Mărgăritare Iudee**” de același autor. Prețul fiecărui volum: 100 lei.

Din inimoasa inițiativă a d-lui Florin I. Bratu apare în comuna „**Cărligății**” din Teleorman, o foaie modestă intitulată: „**GAZETA LITERARĂ A TELEORMANULUI**”.

Deși se vede lipsa de experiență în ale tehnicii și cu toate că e și slăbuț scrisă, colaboratorii fiind, în mare parte studenți, sau elevi de liceu — totuși d. Florin I. Bratu merită un cuvânt bun. — mai ales dacă pe viitor, va îngriji și selecționarea colaborarea. Din materialul primului număr menționăm poezia „**Morții de curând**” a d-lui Al. C. Aldea, cu câteva imagini bune și mai concentrată; precum și oarecare abilitate în versificare și o imagine reușită în poezia d-lui Florin Bratu.

Sonetul d-lui Const. Grassu nu-i rău, dar prea e îmbrăcat în haină Eminesciană.

Poeziile d-lor Al. Constantinescu și Nicolae Pleșoianu, dulcegi, măroase.

Proza în general slabă, mai ales aceea a d-lui Th. I. Zaharia, n'ar fi meritat să vadă lumina tiparului.

„**NOTIȚE**” este titlul unei foi literare, care apare exact în formatul *biletelor de papagal* ale d-lui T. Argezi.

Remarcăm din numărul 2, al „**Notițelor**”, articolul de fond „**Cuvinte Potrivite**”, scris de d. Gh. V. N. Vasilescu. D-na face o critică amănunțită poeziei d-lui Th. Argezi. În restul numărului poeziile d-lor Virgil Treboniu, etc.

SCRIO.

Literara

O seamă de cuvinte

Alphonse Daudet, pe patul de moarte, vădând prea mari dureri, rugă pe doctor:

— Doctore, sufăr prea mult, lasă-mă să mor!

Doctorul răspunde:

— N'am nevoie de sfaturi, imi cunosc meseria!

Voidnd să se răzbune pe un critic foarte sever, un celebru comic se duse la hotelul în care locuia criticul, la o cră când ştia precis că criticul nu e acasă.

După ce proprietarul hotelului care era întâmplător în hallul hotelului îi spusese că criticul e plecat în oraş, actorul stătu puţin de vorbă cu proprietarul şi îi oferî două invitaţiuni la teatru în care juca.

A doua zi adresa criticului următoarea CARTE POSTALA DESCHISA:

Scumpe Maestre,

Am fost eri la dvs. fără să am norocul să vă găsesc acasă. Întâmplător l-am găsit în hall pe proprietarul hotelului şi am stat puţin de vorbă cu el. Mă cred obligat cu acest prilej să vă spun că informaţiunile ce mi-aţi dat despre proprietarul dvs. sunt inexacte: nu e nici mitocan, nici prost crescut şi nu-mi face impresia că ar fi un beţiv crâdnar şi un individ periculos, cum mi-aţi spus des....

...In urma acestei scrisori (mai e nevoie de adăogat?) criticul a fost evacuat din hotel.

Guilry punca în scenă o dromă. Recomandând unui actor să intre în scenă majestuos, acesta intră aruncându-şi picioarele.

Guilry îl opri:

— Ți-am spus să intri majestuos, nu să vii călare pe un cal care asvârlă din picioare! Desculecă și vino pe jos!

Compozitorul Gluck, trecând pe strada St. Honore, sparse din greșală cu bastonul un geam, care pe vremea aceea făcea 2 franci și 50. Negustorul ne având să-i dea restul la o piesă de 5 franci, Gluck îi spusese:

— Nu juce nimic, am să completez imediat suma!

Zicând aceasta, mai sparge încă un geam.

În sala de ședințe a unui tribunal dintr-un oraș din provincie, se judecă procesul unui gazetar căruia i s'a furat o batistă. Președintele îl întrebă:

— Recunoașteți această batistă drept aceea care vi s'a furat d-vs.?

— Desigur, domnule președinte!

— Cu toate acestea, vedeți, batista mea e la fel...

— E foarte posibil, mi s'au furat două batiste!...

bazar

ROCHIILE SCURTE ȘI TEATRUL

Cine ar fi putut să creadă că rochiile scurte, pe care le impune actuala modă, ar putea să aibă o stricătoare repercușiune asupra audienței în sălile de spectacol.

Totuș, acest lucru a fost constatat de curând de către inginerii însărcinați să amelioreze acustica teatrului „Albert-Hall” din Londra.

S'a observat că în ultimii ani, acustica acestui teatru slăbise într'un mod foarte simțitor. S'a căutat deci să se afle cauzele acestui fenomen, și explicația a fost găsită în cele ce urmează.

În timpul când femeile purtau vestimente lungi și ample, sunetele erau „absorbite” de către această abundență de stofe. Contrariu, simplificându-se îmbrăcămîntea feminină, nici un obstacol nu s'a mai opus dezagreabilelor inconveniente ale ecoului.

Atunci administrația „Albert-Hall”-ului s'a gândit să înlocuiască ceea ce lipsea spectatoarelor: s'au acoperit pereții sălii cu niște pânze de o țesătură specială. Grație acestei operații, sonoritatea fără ecou, a putut să fie restabilită în parte.

O TEORIE NOUĂ

Există în Anglia o teorie nouă care consistă în a învăța pe copii alfabetul pe claviatura mașinei de scris. Nici cărți, nici tăblițe sau condee. Copilul nu după mult timp va cunoaște minusculele, majusculele și cifrele și de îndată ce el știe să citească, el știe mecanic și să scrie.

N'are decât să apese pe clapă.

Dacă această teorie este pusă serios în practică se sfârșește ca scrierea manuscrisă, dar experții zic că aceasta n'are multă importanță căci se observă că se scrie din ce în ce mai rău.

Caligrafia, și așa, a încetat de a exista de mult timp.

LINIȘTEA PĂRINȚILOR

Multe inovații ne vin din America — „Odaia de țipăt” are șansa de a prinde și în Europa.

Trebue să știm mai întâi de ce e vorba. Se știe cât de mult sunt americanii pasionați după Cinema.

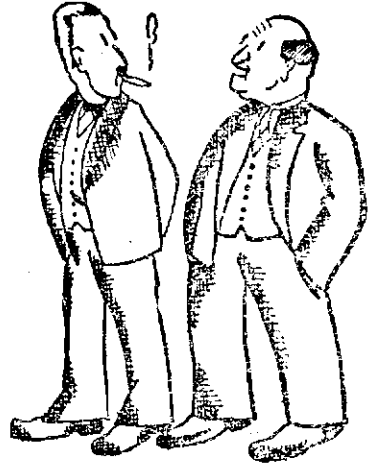
Mijlocul pentru o femeie de a urma un film în toată liniștea când are responsabilitatea micuțului care riscă la orice moment de a scoate țipete? Pentru ca aceasta să aibă posibilitatea de a-și întări plămânii și mama de a ajunge fără piedici la scena fericită a unui film pasionant, s'au creat peste ocean gardieni copiii. Până aci nimic, decât destul de natural.

Dar pentruca inima de mamă să nu risce a fi mișcată la huetul țipetului bine cunoscut, s'a tapetat această „odăie de țipăt” cu plută care face să nu se audă de loc sunetele dinăuntru.

Unii amatori au emis chiar părerea ca spectatorii (tot la cinema) cari au nefericita manie de a ceti subtiliturile cu voce tare să fie închiși tot în astfel de celule impermeabile sunetelor.

caricatura zilei

SANSA

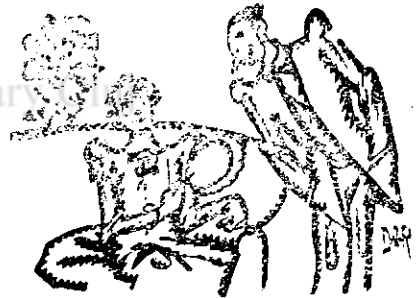

— Prietene, știi că am cumpărat automobilul meu din uzinele voastre? Dar e adevărat că voi fabricați, un automobil chiar și în două ore?

— Foarte adevărat!

— Drace?! te pomenești e'o fi toamai al meu unul din acelea!...

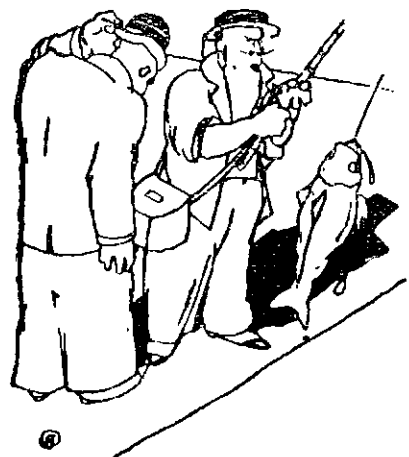
CUNOSCĂTOARE...

— V'au interesat mult pânzele din salonul oficial D-șoară?

— Pe mine pânzele nu mă interesează aproape de loc, ci numai foaiețele vizitatoarelor...

VĂNĂTORIL...

— Mare și frumos pește. E o piesă rară. Așa-i?

— Piesă rară?! Cine ți-a spus? Țsta la noi, e un biet peștișor de morneală...

Dimanche illustrée)

Carti redactate în extrase

VIAȚA ZEITEI VENUS

Francis de Miomandre

Subtilul scriitor francez Francis de Miomandre este cunoscut în lumea literelor drept unul dintre cei mai fanteziști literați. Spiritul său viu împreună cu un bogat material eclectic se împletește fericit în „Viața zeiței Venus”.

Viața lui Venus oferă scriitorului Miomandre prilejul de a-și da frâu liber fanteziei sale. Subiectul ales nefiind îngrădit în timp și în date biografice romancierul francez a putut să reconstituie cea mai frumoasă din viețile zeilor.

Venus, zeița născută din spuma mării, viața ei în Olimp și pe pământ sunt toate minunat redactate în biografia atât de maestru alcătuită de Francis de Miomandre.

I

NAȘTEREA

Venus s'a născut din spuma mării... Acesta nu trebuie să pară nimic curios. Pe vremuri forța creatoare nu era de organizată ca astăzi. Cine voia să nască, se năștea — și atâtă tot. Pământul constituia pe atunci o preocupare de serioasă. Se năștea fiecare de voia: Eva din coasta lui Adam, Moana — cu tot cu cască — din capul lui Ite și Haosul din nimic.

De ce nu trebuie să se mire nimeni că frumuseții și-a ales ca părinți valurile mării, fapt pe care îl atestă numele tablourii — unele excelente, altele mai puțin — și însuși altele caraghioase — sunt însă toate de acord asupra acestui fapt inițial :

Venus s'a născut în Mediterana. Acesta s'a petrecut cu mii și mii de ani în urmă în apropierea malurilor de nord ale insulei Cipru. Intr-o zi deodată radiând o frumusețe surâzătoare și un corp sculptat în marmoră, Venus a rămas poate acolo pe malurile de nord ale insulei Cipru dacă *Amorul* care se năștea în același timp cu dansa n'ar fi tăcut în vârtejul vieții. Comusă de către zei dedicat dintre îndrăgostiții ei — Venus — ea alunecă pe nesimțite de pe malurile Cretei spre Ciclade și apoi spre insula în Cytera. Aci Vântul dănaș se amăna că orice insistență îi sunt de folos se smulse cu regret din apropierea corpului minunat lăsându-i însă virtutele: elanul, vigoare și supletea-i di-

și așteptau Orele. — Zeițele cu benzi de aur și frumete — oari o îmbrăcării. Li puse cap o coroană de violete, în jurul gâtului și a brațelor trecură colierele și în urechi li puseră cercei. Acesta era detaliu ne arată că Venus se năștea cu acele găurici în urechi — pregătite pentru cochetații.

Și deodată astfel, Venus uitându-se în jur se găsi atât de frumoasă încât nu putea să opri de a surâde cochet, cău- în jur pe cineva pe care să-l seducă. Și cineva îndrăgă era deja victima frumuseții sale. La picioarele ei se târau în extaz. Soarele privea prin vălul al unui nor. Cerul palpită a- răzăr fiindele privind-o simțiră tre- forul dragostei. Un murmur enorm, și venea de peste tot ca o aclamare. Venus privi în jur, apoi închise ochii și ridică pe brațe spre Olimp.

II

IN OLIMP

Între Macedonia și Tesalia se găsea un munte de o înălțime neglijabilă muritorilor de astăzi cari sunt deprinși să jou- gleze cu altitudini enorme.

Acolo, în vâile sale trăiau zeii. La dreptul vorbind nu locuiau chiar toți zeii căci unii din ei deși aveau acolo o locuință nu veneau decât foarte rar. Astfel Neptun și Pluton preferau să locuiască în domeniile lor particulare: unul sub apă și celălalt sub pământ în tovărășia lui Vulcan. Iar în afară de marile sărbători Olimpul nu adăpostea decât pe Jupiter și soția sa Junona cu fida lor Minerva; Diana, Bacchus, Marte, Mercur și Apolodor. Aceștia din urmă erau și ei mai tot timpul absenți: Apolon cu muzele în Parnas, Mercur cu drumurile și aventurile galante și Diana întotdeauna cu cercul la vânatoare.

Nu se poate spune că zeii se plictiseau în Olimp fiindcă nemuritorii prin definiție, ignorează acest sentiment mediu cru. Nu e mai puțin adevărat însă că nu se prea amuzau tocmai strălucit. Ei do- reau ceva nou, o senzație inedită, care să schimbe ritmul vieții olimpice.

Acel ceva trebuia să-l aducă Venus. Când ea apărură în sala în care o aștepta Adunarea zeilor, fu o revelație. Zeii ră- maseseră nemișcați contemplând-o. O forță curioasă puse stăpânire pe dânsii; ceva omenesc, un sentiment despre care n'a- veau cunoștință îi pervertea în chip deli- cios.

Venirea zeiței în Olimp schimbă felul de viață al nemuritorilor. Nu mai răsu- nau — ca alte dăți — vâile de cântecele lui Apolon și nici nu mai aveau loc dis- putele filosofice între Minerva și Hermes. Atenția tuturor era concentrată spre Ve- nus. Chiar și zeul zeilor era robul. El nu exterioriza nimic, însă gesturile sale o in- dicau clar.

Junona — ca orice femeie — nu se pu- tea să nu observe acest lucru. O bănuială își făcu loc în inima ei și disperată se duse la Minerva. Zeița era în camera sa vastă prin fereastra căreia se vedea sus- pectiva Greciei.

Junona îi destăinuă bănuiala care o chinuia. Minerva căută s'o liniștească. Dar în zadar. Germele geloziei prindea rădăcinii tot mai adânci — nu numai în sufletul Junonei dar în ale tuturor zeițe- lor. Sentimentul acesta creștea pe măsura ce sporea simpatia zeilor față de Venus.

Astfel că într-o zi cearta izbuoni, Ju-

nona se duse la soțul său însoțită de Mi- nerva și-i vorbi în termeni violenți :

— Te somez, fiu al lui Saturn, să ne spui care din noi trei e după tine cea mai frumoasă.

— Mi-e indiferent răspuse Jupiter cu diplomație. Fiecare din voi e frumoasă în genul ei.

— Acesta nu e un răspuns ! interveni Minerva. De când am eșit din capul tău nu mai știi ce spui.

Atunci apărură deodată un măr aneun- de de cineva. Ridicând capul zeițele văzură fructul în mijlocul sălei și voiră să-l ri- dice. Jupiter însă care ghicise că era fruc- tul Discordiei interveni oprindu-le să pu- nă mâna pe el. Și luând mărul îl svârli cu atâta putere încât el se rostogoli peste văi ajungând în cele din urmă la picioa- rele unui păstor tânăr care se găsea la marginea unei râpe inconjurat de niște capre. Tânărul nu era decât Paris fiul lui Priam. El ridică mărul de aur și voi să înceapă să-l mănânce când apărură deodată cele trei zeițai care veniseră să ceară judecata unui pământean, asu- pra chestiunii pe care Zeus nu voise s'o rezolve.

Se poate lesne imagina stupefacția tă- nărului când văzu apărându-i cele trei creaturi extraordinare.

Zeițele însă îl liniștiră spunându-i mo- tivul vizitei lor. Și pentru a-l atrage de partea lor fiecare din zeițe îi promise câte ceva. Junona îi făgădui mărirea, iar Mi- nerva înțelepciunea. Singură Venus care nu pricepea nimic din toată această co- medie ridică din umeri. Mișcarea aceasta îi dădu la o parte haiba, lăsând să se vadă un umăr a cărui frumusețe decise de soarta mărului. Mărul și consacrarea frumuseții aparțineau lui Venus.

Celelalte două zeițe plecară furioase blestemându-l. Tânărul însă era așa de absorbit încât nici n'auzi când ele se de- părțară. Deodată se trezi singur și trist. Privindu-l din Olimp, Venus îi înțelese tristețea și coborând din nou lângă el îi spuse :

— Păstorule, tu ești primul muritor cu care am vorbit și primul care m'a înțeles. Lucrul acesta merită o recompensă. Eu nu pot să-ți dau nici curajul, nici înțelep- ciunea, nici mărirea. Dar îți voi da mai mult, îți voi da dragostea Elenei, cea mai frumoasă dintre femei.

— Elena din Sparta ? Dar ea e soția lui Menelaus.

— Ce importanță are ?

— Dar ea nu va admite nici odată...

— Căci și vei vedea că te va urma.

— E tot atât de frumoasă ca mine ?

— Este. Și va fi atâta timp cât o vei
lubi.
Și dispăru.

IV

EXPERIENȚA CĂSNICIEI

Reîntoarcerea zeitelor în Olimp departe de a liniști spiritele contribuitor și mai mult la incendiarea raporturilor stabilind o atmosferă imposibilă. Zeus cercă în nenumărate rânduri să restabilească pacea care amenința însăși existența Olimpului. Se gândi atunci s'o mărite pe Venus. Nu însă cu un zeu căci aceasta ar fi mărit vrăjba din rândurile bărbaților nemuritori ci cu un pământean.

Zeus se gândi la Vulcan care era mai mult muritor decât zeu din cauza incertitudinii care domnea asupra originii sale. Se spunea că Junona acinsă în mândria ei de femeie de faptul că Zeus dăduse singur naștere—fără să-i ceară concursul—Minervei s'ar fi hotărât să facă și ea tot așa. Astfel se născu Vulcan care fiind însă diform și infirm fu găsit de Thetis și crescut în contact cu adâncimile sub pământene. Jupiter îl trata cu bunăvoință și-i încredință chiar construirea palatului din Olimp. Totuși incertitudinea care domnea asupra originii sale îl făcu să calce cât mai rar în Olimp.

De astă dată Zeus trimise să-l cheme și-i porunci s-o ia pe Venus. Bietul Vulcan ar fi luat-o cu brațele deschise. Dar prima ea oare? Zeus se duse s'o întreb pe Venus. Ea consimți cu multă bucurie.

Astfel că în curând avu loc nunta și plecarea zeiței din Olimp.

Și ei se iubeau cu patimă. Ziua zeița dormea iar Vulcan lucra în atelier. Seara lăsa lucrul și se întorcea la soția sa. Când odată venea Venus în atelierul lui.

Alteori mergeau să viziteze terenurile lui Vulcan. El îi explica arătându-i în dreapta și'n stânga operele sale. Și ea îl asculta mereu.

Dar nu-l putea asculta întotdeauna. Există într'însa o forță tainică ce o mână spre lucruri noi.

Astfel că într'o zi veni și plictiseala. Se săturase... Mângăierile lui Vulcan nu mai aveau farmecul de altă dată iar cuvintele sale de dragoste nu mai aveau aceleșu ecou. Iși dădu seama că Vulcan era urât și diform. În mintea ei apăru figura lui Mercur, Apolon, Ares, și fără să vrea îi compară cu Vulcan.

Cum putuse aparține atâta timp acestui monstru, se întreba ea?

Vulcan nu-și dădu la început seama de criza morală care o frământa pe Venus. Ea i-o ascundea dealtfel cu atâta artă încât el nu putea bănui nimic. Dar plictiseala nu e un lucru ce poate fi ascuns multă vreme. Astfel că într'o zi Vulcan ghici că trebuia să fie ceva care-i întuneca fericirea. Crezând că viața pe care o ducea Venus era prea monotona începu să-i caute plăceri noi și s'o distreze. Îi construi atunci un palat în *Cythera* și-o duse pe pământ.

V

PRIMUL PĂCAT

Venus trăia de multă vreme singură în palatul ei invizibil când într'o zi o observă din Olimp Marte. În sufletul lui se aprinseră dorinți nemăsurate și fără a sta mult pe gânduri veni să corupă cinstea lui Venus. Zeița care mai păstra o umbră de recunoștință și dragoste omului care făcuse atâtea sacrificii pentru

dânsa, nici nu vru să audă la început. Marte însă insistă, cu o șiretenie de diavol.

El căuța să-i arate că Vulcan era un ingrât și că n'o iubea căci nu venise nici odată s'o vadă în tot timpul de când se afla pe pământ. Început cu început Venus se lăsa târâtă de patimă până ce în cele din urmă cedă. Astfel își îngelă Venus pentru prima oară bărbatul.

Marte uită de războaie și de tot. El venea din ce în ce mai des la iubita lui și n'o părăsea decât atunci când nevoile o cereau.

În acest timp Vulcan lucra de zor în atelierul său, mulțumit că putuse risipi plictiseala soției sale. Într'o zi însă află că Venus îl înșală. Nu se știe cine și a luat asupra sa rolul de detașor. Ună zice că soarele i-ar fi trădat. Mai probabil însă e că fapta aceasta ar fi săvârșit-o una din cameristele lui Venus, geloasă de iubitul ei. Mânia lui Vulcan fu de nedescris. Dar nu alergă imediat ci, stătu sub pământ încă opt zile în care timp pu-se la cale un plan diabolic. Așa atunci își îmbracă haina sa invizibilă și sburând în palatul lui Venus aranjă o plasă invizibilă deasupra patului în așa fel încât atunci când cei doi amanți se găsiră unul lângă altul, plasa nevăzută căzu peste dânsii strângându-i cu putere. Atunci chemă Vulcan toate zeițele Olimpului și le arată păcatul. Nu-i pedepsi însă pe amanți. Le dădu drumul dar de Venus nu mai voi să știe. Venus plecă îndurerată în lume. În Olimp nu se putea întoarce căci n'ar fi putut suporta privirile compătimitoare sau chiar răvnitoare ale zeilor. Așa că începu să colinde pământul. Primul popas îl făcu la Cipru unde cultul său era pretutindeni celebrat cu mare fast. Apoi trecu în Asia mică unde găsi de ascămeni o sumă de temple ridicate în onoarea ei. În Asia însă se celebra cultul unei intruse: Astartea. În orice alte împrejurări Venus ar fi rămas indiferentă. Acum însă voia să se răzbune. De aceea atăță mania împăratului împotriva preotesei acelui cult. Împăratul voind s'o ucidă, ea se rugă zeilor s'o înghiță pământul. Și pământul se deschise iar în locul ei rămase un arbore care de atunci se numește Mirt. După câteva luni Venus umblând prin acele locuri găsi un fruct: un copilăș. Ea fu cuprinsă de remușcări căci copilul aparținea preotesei și ea contribuise la nenorocirea care o prefăcuse în arbore. Luă deci copilul și-l dădu spre păstrare zeiței Intunericiului. Copilul de o frumusețe și o gingășie extraordinară era Adonis.

ANCHIS

De când atinsese cu mâinile sale corpul copilășului sirian, de când simțise corțul unui om în apropierea sa, o întregă transformare se operă în sufletul lui Venus, mărind-o spre pământ.

Astfel într'o seară pe când umbla pe muntele Ida ea întâlni un păstor care-și urma liniștit vitele. Păstorul acesta de o frumusețe îngerească era Anchis fiul regelui troian. El trăia în aer liber, pe muntele Ida și dormea într'o colibă de scânduri.

Cuprinsă de o tainică dorință Venus se apropie de tânărul fiu de rege. Nu-i vorbi însă căci nu voia să-i dea impresia unei ființe din altă lume. Se mulțumi doar să-l privească fără ca să fie însă văzută și așteptă să vie noaptea. La miezul nopții se apropie de coliba în care dormea Anchis și-i ceru adăpost spunându-i că e

o călăcare răfăcută. Anchis o primi astfel Venus își îndolăni dorința.

REINTOARCEREA LUI ADONIS

În acest timp Adonis care fusese îndrăgostit de Persefona, creștea. Treceau ani de când Venus nu-l mai văzuse.

Ea se hotărî să-l ia îndărăt. Coborî sub pământ la Persefona și cu puțin băiatul pe care i-l dăduse să-și călăcească. Persefona se abțase atât de mult fletește de copilul acesta încât renunță la el. Ea actuse, ca argument pentru a-și lua copilul pe care le făcuse pentru Adonis.

Venusrecurse atunci la judeca Zeus. Acesta chemă la sine pe cele două femei și după ce ele se aflau în sala născuții îl introduse pe Adonis. Când cele două femei stăteau la stânga și la dreapta născuții, întrând în sală Adonis făcu scoațe un cuvânt se aruncă la picioarele lui Venus. Zeus infuriat de ingrătirea copilului îi făcu mustăriți în urechi și decise ca șase luni din an să apară lui Venus și șase luni Persefonei.

De atunci timp de câțiva ani Adonis petrecea primele două anotimpuri în vărășia lui Venus iar restul sub pământ.

Zeița privind-o frumusețea lui Adonis puțin timp cuprinsă de tainică dorință. Ei nu-i putu rezista și astfel păcătul devonit amanții lui Venus.

Fașma sa de adorator al zeiței se mereu; și astfel ajunse să fie cunoscută întreaga antichitate.

Mercur privind de sus, fu cuprins de gelozie. El hotărî să-l distrugă pe Adonis.

Și astfel pe când el rățacea odată gură, se prefăcu în șarpe și șind înaintea îl mușcă. Venus văzu din depărtare scena și-și închipui că trebuie să se întindă o nenorocire. Veni însă prea târziu. Adonis murise.

ULTIMA DRAGOSTE

Trecură sute și sute de ani. Dar nemuritorii însă secolele au durat o clipă. Astfel încât ei nu băgară de seamă că omenirea se afla în evoluție decât târziu când lumea creștină începu să-i disprețuiască și să-i dușmănească. Zeii începură să decadă. În locul lor ridicară alte divinități.

Templele lui Venus fură dărâmate ca și înșiși se află în primejdie.

Lucrul acesta o determină să se ducă pentru mai mult timp. Și astfel nu mai știu nimic despre dânsa în vreme: până când într'o zi se răsplăsvonit despre existența unui munte în Germania cu numele de Venusberg. Acest munte adăpostea într'una vâile sale un *castel al plăcerilor*. Că-lana era o oarecare doamnă Venus.

Nimeni sau aproape nimeni nu se apropia de acest castel căci el se afla într-o locație foarte îndepărtată.

În castelul acesta Venus își ducea mai departe viața sa amoroasă. Urmă: simpatie fu Tauhäuser cavalerul din care diviniza zeițele antice. Cu el petrecu Venus ani mulți în născuții de fericire. Tauhäuser era însă pus legilor fire. Astfel că într'o zi aduse aminte că kisase pe pământ *Lisabeta* logodnica sa. El voi să se întoarcă. Venus nu-l opri. Dar când să se reîntorcă îndărăt el nu mai găsi o urmă a castelului. De atunci se mai știe nimic despre Venus.

(Edit. Flammarion-Paris).